

КУЛЬТУРА СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ У СИТУАЦІЇ ПОСТМОДЕРНУ

Олена МОРЩАКОВА

Copyright © 2010

Постановка проблеми. У 70-их роках ХХ століття світ вступив в епоху інформаційного суспільства, для якої стає характерним розуміння ролі людини як вирішального суб'єкта історичного прогресу. Звідси особливо важливого значення набуває сфера соціогуманітарного пізнання, об'єктом досліджень якої є людина у її відмінних від тваринного світу проявах – соціальних, економічних, культурних, психологічних тощо. Соціогуманітарні науки надають оцінку результатам і тенденціям науково-технічного прогресу з позицій інтересів розвитку суспільства та особистості.

Пізнання особливостей та спрямованості сучасного історичного процесу, виявлення його головних тенденцій – основа соціально-філософського передбачення розвитку суспільних подій, без чого неможливий будь-який вплив на перебіг прихованих і явних соціальних процесів.

Аналіз досліджень і публікацій з даної проблеми. Одна з перших спроб дослідження ролі соціального пізнання в епоху постсучасності була здійснена в роботі Д. Белла *“Пріхід постіндустріального суспільства”*. Привертає увагу здійснений Д. Беллом акцент на провідній ролі теоретичного знання, у якому дослідник вбачає причину майбутніх основоположних соціальних змін: “Те, що стає вирішальним для організації рішень і спрямування змін, – це теоретичне знання: звідси постає первинність теорії над емпірією і кодифікація знання в абстрактну систему символів, котрі, як і в будь-якій аксіоматичній системі, можуть використовуватися для висвітлення багатьох відмінних одна від одної різноманітних ділянок досвіду” [2].

Серед ґрунтовних досліджень природи наукового пізнання треба назвати книгу А. Коршунова і В. Мантатова *“Діалектика соціального пізнання”*, у якій розкривається складна природа пізнання соціальних явищ, його структура, методи, а також подана критика

підходів до соціального пізнання, які склалися у західній філософії. Автори обговорюють проблеми цінностей, розуміння і витлумачення тексту, знаку і символу, аналізують тенденцію гуманізації стилю сучасного наукового мислення.

Розмірковуючи про природу соціального пізнання, дослідники констатують таке: “Розуміння – завжди співтворчість, адже це витлумачення об'єкта з погляду суб'єкта. Це складний і багатозначний процес, який протікає у глибинах людської свідомості і який потребує мобілізації всіх інтелектуальних та емоційних здібностей людини. Здебільшого інтерпретатор “прочитує” в культурних феноменах, які вивчає, більший смисл, ніж той, який вкладає автором. Кожна нова інтерпретація несе із собою новий смисл. Такою є специфіка соціогуманітарного пізнання як творчого діалогу, котрий відбувається як зіткнення різних концептуальних систем. Існує широкий простір для творчості при інтерпретації соціально-культурної реальності, але є фактори, які обмежують уяву” [7]. До останніх автори відносять обмеженість витлумачення предметною цариною, умову порозуміння у рамках діалогічної ситуації, критичний розгляд самих передумов пізнання, потреба узгодження інтерпретації з прийнятою ідеологічною позицією.

Панівні в сучасній соціально-філософській та суспільствознавчій думці принципи плюралізму та інтерпретації зумовлюють існування широкого кола підходів та пояснень сутності соціального життя – когнітивного, онтологічного, соціологічного, аксіологічного, праксеологічного, прогностичного тощо. Соціальна наука, головну у її сучасних версіях, узмістовлена у працях А. Грінвальда, Й. Масуда, Л. Флориді, Б. Ланв'є, Е. Тоффлера, Г. Бехмана, М. Кастельса, Ф. Адамса, В. Іноземцева, Ф. Уебстера, представників “постмодерністської хвилі”. Причому саме постмодерністський стиль філосо-

фування справив відчутний вплив на інтелектуальну ситуацію другої половини ХХ століття, стимулювавши процеси розробки нових сюжетів екзистенційного та соціокультурного розвитку (Т. Адорно, Ж. Бодріяр, М. Гайдеггер, А. Гідденс, Е. Ласло, Ж. Ліотар, Е. Макінтайр, Р. Рорті).

Значної актуальності набувають сьогодні дослідження процесів трансформації особистісного буття у вимірах постмодерної культури, виявлення ступеня впливу постмодерністських тенденцій на феномен людини, конституювання особистості за умов фрагментарності культури, плюральності цінностей, зникнення спричинювального центру, відсутності будь-яких смислових орієнтирів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У даному дослідженні зосереджується увага на зміні гносеологічних орієнтирів і статусних позицій соціогуманітарного пізнання у ситуації постмодерну, розглядаються наукові підходи до аналізу процесу пізнання, вироблені сучасною соціогуманітарною думкою.

Ключові слова: *соціогуманітарне знання, інформація, пізнання, методологія, постмодернізм, постсучасність, культура.*

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Ситуація постмодерну в культурі – категоричний виклик класичній онтології щодо розуміння людини як особистості, що передбачає наявність певних інваріантних вимірів у кожному людському бутті, його вкоріненість в універсум культурних смислів. В умовах культури постмодерну найважливішою характеристикою існування людини стає відсутність заданих загальноприйнятих парадигм, вихідних сутнісних визначень та раціональних понять. Специфікою ситуації постмодерну стає багатовимірність процесів вибору моделей життя і відповідних їм культурних стратегій, які набувають непередбачуваного і біфуркаційного характеру, зумовлюючи невикоріненість індивідуальної свідомості у загальних культурних смислах.

На зміну епохи класичного модерну – сучасності, прийшла нова епоха, яку дослідники визначають по-різному – “постіндустріальне суспільство” (Д. Белл), “понадіндустріальне суспільство” (А. Тоффлер), “технотронне суспільство” (З. Бжезинський), “суспільство ризику” (У. Бек). Широке розповсюдження отримав термін “інформаційне суспільство” (М. Кастельс). Окремі дослідники (Ж. Ліотар, Ф. Джеймсон, З. Бауман) почали вживати

терміни “постсучасне суспільство”, “ситуація постмодерну”. У форматі постмодерністського теоретизування культурна проблематика виходить на перший план, адже найбільш відчутна відмінність між сучасністю і постсучасністю виявляється саме у сфері культури.

Культурний вимір інформаційного суспільства – досить складне завдання. З огляду на всепроникливий вияв культури (адже вона присутня в усіх без винятку сферах людського повсякдення), правомірно розглядати культуру як інформаційний аспект суспільного життя, як соціально значущу інформацію, що регулює це життя, організовує його. Ця інформація, що за своїм змістом репрезентує історично змінний соціальний досвід, частково може усвідомлюватися людьми, хоча переважно функціонує як соціальне несвідоме. Передача засобами культури цього досвіду від епохи до епохи, від покоління до покоління можлива тільки завдяки її закріпленню у знаковій та символічній формах. Ця особливість культури продемонстрована у творах постмодерністської філософії, невід’ємним фрагментом якої є *дискурс* – метод з’ясування соціокультурного зумовлення мовленнєвих висловлювань (дискурс як “живе” мовлення, специфічне “занурення у смисловий простір життя”) [9].

Визначення реальності, згідно з Х. Зандкюлером, завжди плюралістичне, зумовлене пізнавальним контекстом, культурними значеннями, “людським виміром” і відповідним комунікативним ставленням: “Ми всі говоримо різними мовами; світ існує не тільки в одному варіанті” [2]. Ці зауваження мають методологічний характер, проблематизуючи динаміку пізнавальних домагань, культурно-історичну природу когнітивних засобів, вибір нових пізнавальних установок. Всі основні функції знання – когнітивна (здобування нового знання), стимулювальна (інноваційно-спонукальна), праксеологічна (діяльнісно-креативна) – зближуються, взаємодоповнюють одна одну, утворюючи у такий спосіб єдиний інформаційно-комунікативний процес, простір інформаційної взаємодії. Одним із головних векторів цього процесу є прагнення спрогнозувати майбутнє суспільство. У цьому, власне, й полягає смисл соціально зорієнтованої, культурної функції знання.

В організації змісту сучасного суспільного життя відбуваються зміни радикального порядку. Соціальні інформаційні і комунікативні системи, досягнення “глибинної технології” та всього комплексу соціогуманітарних наук іс-

точно змінюють простір суспільного буття людини, якість її життя. Виникає питання: як уникнути руйнівних наслідків необдуманого використання усіх нововведень?

Застосування знань має відбуватися під “сигнатурою Софії” (за висловом С. Кримського) [8], супроводжуватись гуманітарною, етичною експертизою. Тому виявлення змісту сучасного інформаційного знання має обов’язково доповнюватися з’ясуванням нового смислу наслідків його використання, визначенням стратегії подальшого поступу цивілізації. Це зумовлює потребу в новій системі орієнтації з урахуванням ситуації невизначеності, перманентних ризиків, випадковостей та криз. У зв’язку з цим наперед висувається змістовий аспект знання та інформації, їх релевантність інтересам та діям суб’єктного довкілля. Саме змістовно-ціннісний характер знання спричинює смислово визначеність процесів перетворювальної діяльності людини. Ціннісно-етична сутність соціогуманітарного знання – це конструктивний фактор у системі накопичення та продукування досвіду. Саме ця якість робить безпечними процеси інноваційних змін у методологічних програмах пояснення соціальної реальності, коли сам перебіг пізнання все більше стає невід’ємним від плюралістичного та нешаблонного стилю мислення, застосування дискурсних та діалогових методів.

Посилена увага до проблем повсякденності – одна з особливостей соціально інтегрованої інформаційної науки. Її завдання – формувати соціально релевантне знання, у створенні якого активну участь беруть користувачі та замовники практично значущої інформації. Вирішальним тут стає не тільки об’єктивно істинне знання, а й його практична корисність, яка, втім, розглядається крізь формат “неогуманістичного, етично зумовленого прагматизму” [6]. Саме це практично акцентоване знання має допомогти людині діяти адекватно тим обставинам, що визначають перебіг подій як у суспільному, так і в індивідуальному житті. Насамперед мовиться про врахування тих колізій, несподіванок і загроз, які породжуються станом нестабільності суспільного буття, що вдало фіксує термін “суспільство ризику”. Загалом суспільство сутнісно “приречене” приймати і здійснювати рішення, спираючись на той рівень знань та інформації, яким забезпечує й реалізує свій актуальний науково-інтелектуальний потенціал. Цей вибір і відповідна йому діяльність за найкращих умов природно ґрунтуються на засадах культури.

Загальнотеоретичні передумови основних уявлень постмодернізму як культурного комплексу закладені в концепціях *постструктуралізму*, що справив на гуманітарну думку Заходу надзвичайно сильний вплив і характеризується передусім негативним пафосом стосовно будь-яких позитивних знань, спроб раціонального обґрунтування феноменів дійсності і, першочергово, культури [11]. Слушно зауважити, що постмодернізм об’єктивно вийшов із сфери культури як напрямок, орієнтований на дослідження соціального життя з позицій культурології. Є підстави визначити його, по-перше, як *теоретичний підхід*, за якого не визнаються явні дисциплінарні межі у рамках гуманітарного знання, що пов’язане з новими уявленнями про соціально-культурну реальність, а утверджує розмивання чітких граней між “культурним” і “соціальним”.

По-друге, в кінці ХХ століття постмодернізм перетворився на специфічний *світогляд*, наділений характеристиками, які різко протиставили його світогляду епохи “класичної сучасності”. Як напрям думки, він опонує раціоналістичному світогляду сьогодення, витоки якої сягають доби Просвітництва. Постмодерністи не шукають раціональних пояснень людської поведінки, заперечують можливість створення будь-якої універсальної моделі світорозуміння. Масштабна соціальна теорія, яка б претендувала на пояснення історичного процесу і, тим більше, на передбачення майбутнього, – неможлива. Соціальні теорії К. Маркса чи Т. Парсонса постмодерністи відносять до “великих оповідань”, “метанаративів” (термін Ж. Ліотара), які не стільки пояснюють реальний світ, скільки конструюють його, виходячи із пануючих переконань. Отож вони відмовляються від пошуку об’єктивної істини та універсальних пояснювальних моделей, є прихильниками релятивізму, тобто займаються описом та інтерпретацією мінливих феноменів реальності.

По-третє, постмодернізм – це своєрідна *логіка культури* (термін Ф. Джеймсона), коли констатується факт величезного культурного багатоманіття сучасного світу. Саме багатоманітність ідей, образів і значень, котрі утворюють символічне довкілля буття людини епохи постсучасності, багато в чому пояснює відмову постмодерністів від пошуку істинного розуміння реальності. Тоді реальність “сама собою” не існує, а наявні лишень її багаточисельні версії, що створюються за допомогою значень і символів. Ф. Джеймсон виділяє такі

ознаки культури постмодерну, як відсутність глибини, поверховий погляд на світ, послаблення емоцій, втрата історичності, переважання відтворювальних технологій над креативними.

П о - ч е т в е р т е, постмодернізм являє собою *інтелектуальну течію*, яка, за визначенням Ф. Уебстера, має низку характерних особливостей: відкидання цінностей Нового часу; неприйняття істини, а лише її версій; відсутність пошуку смислів; формальна інтерпретація відмінностей між суб'єктами; поверхневе, стилізоване знання [4].

П о - п ' я т е, за формою побутування постмодернізм – це *“копіювальна” техніка культури*, яка супроводжується уніфікацією процесу створення нових культурних форм і домінуванням відтворювальних технологій, що, своєю чергою, призводить до виникнення гіперреальності (Ж. Бодріяр) – перенасиченого знаками простору, за якими не має реальності. Поширеним також терміном постмодерної культури є поняття “симулякр” (“вдавання”) у значенні копії, для якої не існує оригіналу, наслідування, бракує реального референта. За Ж. Бодріяром, “соціальне” як простір стійких зв'язків між людьми у постсучасності зникає. Відтак зникає реальність, а людина має справу лише із знаками.

П о - ш о с т е, постмодернізм – це також новітня *методологія соціального пізнання*. Постмодерністське розуміння порядку конститується з хаосу. Це не просто упорядкований хаос, а певне ставлення до хаосу як до своєрідного різновиду порядку. Таке розуміння дозволяє зберегти почуття стабільності в умовах, здавалося б, дефіциту впорядкованості. Якщо для класичних теорій методологічним завданням постає пошук інваріантів, універсальних законів, то постмодернізм більше приділяє увагу унікальності, одиничним явищам. Йому властивий плюралізм основ, множинність ключових причинних зв'язків, детермінант. Суспільствознавчі теорії не просто різноманітні. Кожна з них стверджує свій тип універсальності. У цьому контексті постмодернізм не прагне спростовувати одну теорію на користь іншій, а готовий розглядати різні підстави як рівнозначні. Принцип постмодернізму – *полістилізм* – у соціальних науках щонайперше виявляє себе в множинності основ соціального мислення.

Постмодерністське суспільствознавство підживлюється природознавчими парадигмами некласичного мислення, а також запозичує в естетиці принципи постмодерністської худож-

ньої свідомості. Той же *синергізм* як риса модерністської методології припускає єдність стилю мислення у природничих, суспільних науках і в естетиці.

Воднораз культурологічний аналіз ситуації постмодерну уможливорює виокремлення її відмітних рис, а саме “інституціоналізованого плюралізму”, різноманітності, випадковості та амбівалентності (З. Бауман). Інша її важлива риса – “рефлексивність” і навіть “саморефлексивність”. Постмодерне середовище фактично становить безперервний потік рефлексивності, де соціальність відповідальна за всі структуровані форми, за їх взаємодію і послідовність, тобто мовиться про дискурсивну діяльність, діяльне уможливлення інтерпретації і реінтерпретації.

Головною характеристикою ситуації постмодерну, на думку Ж. Ліотара, є особливий стан знання. У своїй відомій книзі *“Ситуація постмодерну”* він писав, що входження суспільства у постіндустріальну епоху, а культури – в епоху постмодерну, супроводжується зміною статусу знання [3], що пов'язана з недовірою до “метанаративів”, які в більш ранню епоху слугували легітимації знання, головню через його операціоналізацію, прагматизацію, технологізацію, у тому числі й шляхом розповсюдження нових інформаційних технологій.

Другий важливий момент у зміні статусу знання – його “екстеріоризація” відповідно до потенціалу знаючого суб'єкта. Технологічне, операційне знання та його отримання не пов'язані з розвитком розуму і формуванням особистості, що було притаманне ідеї класичної освіти. Знання перетворюється у “продукт”, “предмет використання”, “інструмент” і т. ін. Водночас воно стає товаром і виробничою силою. Натомість знання, яке не “технологізується”, і не приносить “користі”, наприклад, філософське чи естетичне, стає неактуальним, принаймні для більшості. Відтак зміна статусу знання впливає на систему освіти, задає напрямок наукових досліджень, трансформує ринок праці й водночас закономірно проблематизує поняття про істину. Ж. Ліотар робить висновок: істина – це питання вибору, тому залишається тільки те, що прийнято в даному контексті вважати істиною [3].

В найзагальнішому вигляді подати параметри соціогуманітарного пізнання у ситуації постмодерну можна за допомогою мислешеми (*рис.*).

Наступною проблемою у часопросторі постмодерну є криза ідентичності особи, пов'язана

1 – зміна статусу знання: фундаментальне, нетехнологічне поступається місцем прикладному, технологічному знанню

2 – зміна характеру знання:

а) у класичному розумінні знання – це інструмент пізнання; б) у постсучасних соціальних теоріях знання постає у ролі рефлексивного та саморефлексивного процесу

4 – зміна методів пізнання:
а) класичне знання спирається на методи універсальності, об'єктивної раціональності; б) знання епохи постмодерну – на методи релятивності, ірраціональності, синергізму, дискурсу

3 – зміна принципів пізнання:

а) класичне знання передбачає пошук об'єктивної істини, конструювання реальності; б) знання епохи постмодерну спрямоване на опис багатоманітного світу через створення символічної знакової реальності

Рис.

Визначальні характеристики-параметри соціогуманітарного пізнання в епоху постмодерну

з безмежністю свободи вибору, яка обертається для неї свободою від самої себе. Проблематизація ідентичності – наслідок певних соціокультурних умов, та й уявлення людини про саму себе безпосередньо пов'язане із суспільством, у якому вона живе, і культурою, що визначає світоглядні та поведінкові орієнтири. Ще епоха класичного модерну перетворила людську ідентичність із даності, спричиненої окультуреним соціумом, у завдання – людина покликана сама себе створити. Причому ситуація постмодерну ще більше ускладнює це завдання. Психолог Е. Еріксон визначає ідентичність як суб'єктивне відчуття цілісності і спадковості; Е. Тоффлер розуміє її як форму причетності до чогось; М. Кастельс виокремлює три групи ідентичностей – легітимації (наприклад, для індустріального чи громадянського суспільства), супротиву (скажімо, рух антиглобалістів), проєктивні (ті, які зорієнтовані на майбутнє) [5].

Отже, ключовими характеристиками культури постсучасності є: а) інформаційна перенасиченість, зумовлена розвитком нових технологій; б) зміна характеру і статусу знання; в) тенденція до перетворення знання, інформації, будь-яких культурних знаків у товар; г) суперечливість і багатоманіття наукових уявлень, поглядів, підходів, відсутність визначеності; д) проблематизація істини і самої реальності; е) зростання гедоністичних, споживацьких настроїв; є) перетворення життя у гру, стилізацію; ж) відмова від принципу ієрархії культурних змістів; з) свобода вибору як даність і спричинена нею невизначеність поведінки.

Наука, соціогуманітарне знання – це, безперечно, важливий сегмент культури. Розповсюдження постмодернізму як інтелектуальної

течії, входження в епоху постсучасності призвели до спроб утворення *постмодерністської соціології*. Дж. Рітцер, котрий розглядає виникнення оновленої соціальної теорії як один з проявів постмодерну, визначає основну відмінність між модерністською і постмодерністською теоретичними системами в той спосіб, що, за його словами, перша намагалась надати універсальне, раціональне пояснення аналізу і критиці суспільства, тоді як друга спирається на мислення, яке заперечує названі пошуки-обґрунтування і є схильною до релятивізму, ірраціоналізму та нігілізму [3].

Іншим проявом постмодернізму в соціальних науках стало виникнення "*полікультурної теорії*" та "*queeer-теорії*" (від англ. "queeer" – дивний, підозрілий). Ці теорії базуються на факті культурного багатоманіття, в них особлива увага приділяється сексуальним питанням, гендерним розходженням як важливим аспектам суспільного буття. Серед полікультурних теорій Дж. Рітцер називає афроцентристську, маскуліності, національно-американську та ін. Вони стали наочним прикладом прояву тенденції до багатоманіття, проблематизації поняття істини і відмови від ієрархій, що характеризують культуру постмодерну.

У період постсучасності спостерігається стрімке посилення контактів між різними науковими дисциплінами, що прискорює утворення суспільства знання, збагачує його соціокультурний ресурс. Все це стимулює розвиток *проблемології*, адже через ускладнення суспільного життя особливої вагомості набувають саме соціальні проблеми, міжсупільні проблемно-конфліктні ситуації.

Характеризуючм недоліки постмодернізму як нової методологічної парадигми у форматі

культури постсучасності, є підстави вказати на таке.

1. Постмодернізм відхиляє поняття логіки, спричинення (детермінізму), системи, закономірності; більше того, розмаїтість дослідницьких підходів, постмодерністське “вирівнювання у правах” чіткості і тавтології, доказовості і голосливості, раціоналізму та агностицизму дезорієнтує суспільство в цілому.

2. Ігнорування причинно-наслідкової тканини буття є однією з головних проблем постмодерністського образу мислення, що має руйнівні наслідки для гуманітарного знання; не дивно, що постмодерністська культура виправдовує факти порушення логічного мислення, не визнаючи за ним цінності, яка уможливорює адекватне сприйняття людиною каузальності свого буття, що ставить під сумнів не лише соціогуманітарні науки, філософію, а й увесь спектр людського пізнання.

3. Небезпека постмодерністського стилю пізнання, домінуючого у соціогуманітарних дослідженнях, полягає в тому, що пропонується загальна картина світу зводиться до літературних “дискурсів”, які не дають відповідей на жодну з глобальних проблем сучасності.

4. Постмодернізм сприяє деградації культури раціонального мислення та атомізує сучасне суспільство; ось чому процес постмодерністської деконструкції системного соціогуманітарного знання і цілісного світогляду на рівні окремого громадянина полегшує маніпуляцію ним з боку правлячої еліти, консервуючи у такий спосіб можливості справжнього соціального прогресу.

З критикою модернізму і постмодернізму виступив Р. Рорті, котрий стверджував, що мають з’явитися дослідження індивідуальності і соціуму, індиферентні до дисциплінарних і світоглядних поділів, всебічні за своєю сутністю. В ідеях Р. Рорті знайшла вираження комунологічна тенденція сучасної філософії. Він трактує філософію як “голос у розмові людства, картину всезагального зв’язку, посередницю у порозумінні людей” [10].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

1. Питання теорії пізнання, інтеграції накопичених наукових знань про світ, пошук нових методологічних розв’язків у рамках раціонального мислення як цінності людської свідомості постають як визначальний фактор прогресу у формах удосконалення логічного апарату науки.

2. До кінця ХХ століття у соціогуманітарному пізнанні відбулися сутнісні зміни в баченні світу. На зміну модерністському погляду на світ, для якого був характерний позитивістський, техноцентристський і раціоналістичний універсалізм, приходять бачення світу плюралістичного і фрагментарного, різноманітного і динамічного.

3. У процесі розвитку постмодерністської ситуації стає зрозумілим, що постмодернізм – це недовершений тип свідомості для людини, це передзнаходження нових форм відносин людини і світу, нових цінностей і критеріїв у всіх сферах культури. Постмодернізм охоплює не лише проблему вичерпаності культури, яка проіснувала десятки століть, а й проблему пошуку того, що буде далі – проблему пошуку нових смислів і принципів майбутньої культури. Тому не можна не бачити позитивних рис, притаманних постмодерністському світогляду.

4. Сильні сторони постмодерністського мислення саме й полягають у визнанні культурного поліфонізму, що відкриває простір для справжнього діалогу, нові горизонти історичного пізнання, звільненого від догматизму. Постмодерністська ситуація вносить новий досвід бачення і володіння своїми і чужими культурними цінностями, стимулює інтеграцію різноманітних культур, сприяє виробленню цілісного погляду на світ і формуванню єдиної взаємопроникаючої і взаємодоповнювальної культури людства.

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – 1996. – №3. – С. 34–76.

2. Зандкюлер Х.Й. Репрезентация, или как реальность может быть понята философски // Вопросы философии. – 2002. – №6. – С. 61–84.

3. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия ХХ века. – М.: Интерпракс, 1994. – 431 с.

4. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М.: Интрада, 1998. – 205 с.

5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: Интерпракс, 2000. – 357 с.

6. Общество знания. Опыт философско-методологического анализа // Вопросы философии. – 2008. – №4. – С. 27–39.

7. Коршунов А., Мантатов В. Диалектика социального познания. – М.: Политиздат, 1988. – 381 с.

8. Кримський С. Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. – 367 с.

9. Пазенок В.С. Інформаційне суспільство і культура // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі / В. Лях, В. Пазенок, Я. Любимий, К. Райда та ін. – К.: ТОВ “ХХІ століття: діалог культур”, 2009. – 404 с. – С.10–46.

10. Рорти Р. Иронизм и теория // Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность. – М., 1986. – С. 21–65.

11. Юдин Б.Г. Знание как социальный ресурс // Вестник РАН. – 2006. – Т. 46, № 7. – С. 15–32.

АНОТАЦІЯ

Морцакова Елена Степанівна.

Культура соціогуманітарного пізнання у ситуації постмодерну.

У статті розглядаються характеристики, специфіка соціогуманітарного пізнання як елемента культури ситуації постмодерну. Пануючі в сучасній соціогуманітарній науці принципи плюралізму та інтерпретації утворюють широкі можливості когнітивних, онтологічних, методологічних пояснень сутності соціального життя. Увага зосереджується на універсальних складових сучасної теорії пізнання, якісних змінах системи соціогуманітарного пізнання, методологічних діях-рішеннях у рамках раціональної мислєдїяльності.

АННОТАЦИЯ

Морцакова Елена Степановна.

Культура социогуманитарного познания в ситуации постмодерна.

В статье рассматриваются характеристики, специфика социогуманитарного познания как элемента

культуры ситуации постмодерна. Господствующие в современной обществоведческой науке принципы плюрализма и интерпретации утверждают широкие возможности когнитивных, онтологических, методологических объяснений сущности социальной жизни. Внимание акцентируется на универсальных составляющих современной теории познания, качественных изменениях системы социогуманитарного познания, методологических действиях-решениях в рамках рациональной мислєдїятельности.

ANNOTATION

Morschakova Olena.

Culture of Socio-Humanitarian Knowledge in the Situation of Postmodern.

This article discusses the characteristics, specific social humanitarian knowledge as an element of postmodern cultural situation. The dominating in modern social science principles of pluralism and the interpretation prove a wide scope of cognitive, ontological, methodological explanations for the essence of social life. The main attention is focused on the universal components of the modern theory of knowledge, qualitative changes of social humanitarian knowledge, methodological decisions in the rational thinking of science.

Надійшла до редакції 19.04.2010.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Синеокий О.В.

Психолого-правові проблеми кримінальної сексопатології. Вступ до криміноперверсології [Текст] : монографія / О. В. Синеокий; [передм. д-ра юрид. наук О. О. Дудорова] / [Запоріж. нац. ун-т. Каф. кримін. права та правосуддя; Запоріж. юрид. ін-т ДДУВС. Каф. юрид. психології, суд. медицини та психіатрії; Запоріж. облбюро суд.-мед. експертизи]. — Х.: Право, 2009. — Бібліогр. : 752 с.

Монографію присвячено розгляду системних психолого-правових проблем кримінальної сексопатології. Висвітлено історико-правову характеристику нормативних засад криміноперверсології, визначено види сексуальних злочинів, структуровано їх типологію, ґрунтовно проаналізовані кількісно-якісні показники сексуальної злочинності, розкрито механізм сексуальної агресії, з'ясовано роль віктимізаційних факторів у процесі формування мотивації сексуальних аномалій, внесено рекомендації з побудови комплексної моделі криміноперверсологічного моніторингу та подано пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів із протидії транснаціональній сексуальній злочинності.

Розрахована на науковців та експертів відповідного фаху, студентів, аспірантів і викладачів юридичних, психологічних і медичних спеціальностей вищих освітніх закладів, працівників правоохоронних органів.